

L'estructura social juvenil a Catalunya: una anàlisi de la diversitat de la vulnerabilitat social entre els joves catalans¹

Social youth structure in Catalonia: An analysis of
varying social vulnerability among young Catalan people

Sergio Porcel

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

Jordi Gumà

Centre d'Estudis Demogràfics

Correspondència: Sergio Porcel. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB).
Universitat Autònoma de Barcelona. Campus de la Universitat Autònoma de Barcelona.
Plaça Nord, edifici MRA, planta 2. 08193 Bellaterra, Cerdanyola del Vallès (Barcelona).
A/e: sergio.porcel@uab.cat.

Data de recepció de l'article: febrer 2012

Data d'acceptació de l'article: gener 2013

Resum

El debat sobre l'homogeneïtat-heterogeneïtat de la població jove és una de les controvèrsies més importants en el si de la sociologia de la joventut. Aquest article parteix d'una concepció heterogènia d'aquest segment de població i presenta una anàlisi sincrònica de la realitat juvenil catalana sobre la base de tres àmbits: la formació acadèmica i el capital cultural; el treball, i el poder adquisitiu de la llar on viuen. Els resultats mostren els diferents graus de vulnerabilitat social que presenta internament el col·lectiu jove, així com la rellevància de diversos aspectes en la configuració de la desigualtat social juvenil com ara la procedència social, el nivell de formació assolit o la situació d'emancipació domiciliària dels joves.

Paraules clau: joves, estructura social, vulnerabilitat social, reproducció social.

Abstract

The debate on the homogeneity-heterogeneity of young people is one of the key controversies within the sociology of youth. This article takes as its starting point a heterogeneous

1. Aquest article es deriva d'un projecte de recerca més ampli denominat *Joves qualificats en precari: una aproximació sociològica al terme mileurista*, finançat pel Centre d'Estudis d'Opinió i desenvolupat en el si de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona durant l'any 2008. Els autors de l'article agraeixen la col·laboració i les aportacions en aquest projecte d'Elena Sintés i de Pedro López.

understanding of this population group and presents a synchronic analysis of young Catalan people in three spheres: education and cultural capital, employment, and home purchasing power. The results show the differing degrees of social vulnerability which characterise the structure of this group, as well as the relevance of certain aspects – such as social background, level of education or emancipation from parents – in shaping social inequality. **Keywords:** youth, social structure, social vulnerability, social reproduction.

1. Introducció

La concepció del col·lectiu jove com un segment homogeni o heterogeni de la població és una qüestió sobre la qual els corrents teòrics més importants de la sociologia de la joventut mantenen visions contraposades. D'una banda, les perspectives teòriques que tradicionalment han mantingut un pes més gran en aquesta matèria, la perspectiva de cicle vital i la perspectiva generacionista, malgrat la diferenciació dels seus plantejaments,² conceben els joves com un bloc social uniforme, un grup social amb entitat pròpia sense gaires matisos en la seva estructura interna (Casal *et al.*, 2006; Sintès i Porcel, 2008). D'altra banda, la irrupció amb força en els darrers anys de la perspectiva biogràfica (Brannen i Nilsen, 2002; Casal *et al.*, 2004; Casal *et al.*, 2006; Miret *et al.*, 2008), centrada en el procés de transició entre la joventut i l'adulthood, va introduir un gir en aquest sentit. Les anàlisis diacròniques realitzades des d'aquesta perspectiva posen de manifest l'existència de diferents itineraris de trànsit dels joves cap a l'adulthood i com aquests s'han diversificat i transformat en les darreres dècades (Casal, 1996; Du Bois-Reymond, 2009; Furlong i Cartmel, 2001 i 2007; Heinz, 2009; Shanahan, 2000).

El present article s'insereix en aquest debat, posant de manifest l'heterogeneïtat interna de la població jove a partir de l'anàlisi de la seva estructura social. A diferència del que proposa l'enfocament biogràfic, en aquest cas no es realitza una anàlisi diacrònica, sinó sincrònica, focalitzada en les característiques socials dels individus mateixos i no pas en els seus itineraris de transició a l'adulthood. Si bé és cert que, tal com ho expressa Merino (2008), l'anàlisi sincrònica d'un grup social tan dinàmic i inestable com és el col·lectiu jove comporta algunes limitacions, es considera que és l'única manera de conèixer com s'estructura la realitat social juvenil, encara que es tracti d'una situació voluble, inestable, que probablement es transforma ràpidament. Amb aquesta anàlisi es pretén, també, identificar quins són els elements que tenen un paper més rellevant a l'hora de posar els joves en situacions de més o menys vulnerabilitat social, la qual cosa ajudarà a entendre millor els aspectes clau que desdibuixen la igualtat d'oportunitats entre els joves.

El text s'articula en tres parts. En la primera es reflexiona en l'àmbit teòric sobre la vulnerabilitat social i sobre com aquesta es distribueix de manera desigual entre els joves. En la segona, s'indiquen els aspectes metodològics de la seqüència d'anàlisis multivariables que s'ha portat a terme i es reflexiona sobre la idoneïtat metodològica d'aquesta anàlisi en l'estudi de l'estructura social. Finalment, s'exposen els resultats de l'anàlisi i la seva interpretació.

2. La perspectiva de cicle vital fragmenta la població en funció d'una sèrie de transicions vitals associades a l'adquisició de rols socials per part de l'individu. La joventut és concebuda de manera dinàmica, en moviment, com una transició cap a l'adulthood, un pas que és marcat per la consecució de l'emancipació plena (Casal *et al.*, 2004). Sota l'enfocament generacionista, en canvi, vinculat a la teoria marxista, els joves són percebuts com a agents de canvi social. La tensió entre dues generacions amb valors i imaginaris confrontats, com a conseqüència d'haver viscut en contextos històrics diferents, entra en un procés dialèctic que esdevé la transformació social (Feixa, 1993).